

OIKEUSMINISTERIÖ
Lainvalmisteluosasto

oikeusministerio@om.fi
mari.aalto@om.fi

VIITE Lausuntopyyntö 29.11.2013 OM16/41/2012 (OSKARI)
OM038:00/2012 (HARE)

ASIA Lausunto yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain tarkistamista valmisteleen velkajärjestelytyöryhmän mietinnön johdosta (oikeusministeriön julkaisusarja Mietintöjä ja lausuntoja 59/2013)

Oikeusministeriö on pyytänyt Vantaan kaupungin talous- ja velkaneuvonnalta lausuntoa yllä mainitussa asiassa. Lausuntonamme esitämme kunnioittaen seuraavaa:

Velkajärjestelylain tarkistamiseksi asetetun työryhmän 21.11.2013 antamaan mietintöön sisältyy muutosehdotuksia, joiden tarkoituksena on muun ohessa työttömien ja erityisesti työttömien nuorten velkajärjestelyyn pääsyn nopeuttaminen, yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien velkajärjestelyyn piiriin pääsemisen parantaminen sekä myös elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyn mahdollistuminen velkajärjestelyssä, tuomioistuimenmenettelyn yksinkertaistaminen ja pääosin sähköpostitse tapahtuviin tiedoksiantoihin siirtyminen.

Vantaan talous- ja velkaneuvonta katsoo, että mietinnössä esitetyt ehdotukset vastaavat pääosin talouden laskusuhdanteesta ja siihen liittyvästä sekä yritysten että yksityishenkilöiden ylivelkaantumisesta aiheutuviin yksityishenkilön velkajärjestelylain muutostarpeisiin ja tiedonvälityksen sähköistymisestä aiheutuvaan ajantasaistamistarpeeseen. Toisaalta lain soveltamiskäytännön muodostuttua keskeisten tulkintaerimielisyyksien osalta vakiintuneeksi, emme katso tarpeelliseksi kaikkien työryhmän velkajärjestelyn esteisiin liittyvien esitysten hyväksymistä, lisäksi näemme edellytysten osalta kategoristen aikarajojen asettamisen työttömyyden kestolle tarpeettomana. Samoin näemme, että yhteiskunnassa on vielä niitä velallisia, joiden syrjäytymisen ehkäisemiseksi on tarpeen velkaantumisesta kuluneen ajan huomioiminen nykyisellä painoarvolla painavien syiden harkinnassa.

Lausunnon antajana ilmaisemme huolestamme siitä, että työryhmä on mielestämme aliarvioinut lisääntyvien talous- ja velkaneuvonnan tehtävien suorittamiseksi tarvittavien lisäresurssien määrän tilanteessa, jossa resurssit jo lähtökohtaisesti ovat riittämättömät. Talous- ja velkaneuvonnalle osoitettavat valtionosuudet olisi niin ikään saatettava talous- ja velkaneuvonnan tarpeen ja sille osoitettavien lisätehtävien suorittamisen mahdollistavalle tasolle.

I EDELLYTYKSET JA ESTEET

I.1 Velkajärjestelyn estyminen väliaikaisesta syystä (VJL 9 a §)

Työryhmä esittää työttömyyden kestolle asetettavan, ehdottoman ajallisen takarajan käyttöönottamista ensisijaisena tarkoituksenaan nuorten, alle 25-vuotiaiden, velkajärjestelyyn pääsemisen helpottaminen syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Tavoite on oikea. On kuitenkin mahdollista, että velkajärjestelyn saamisen mahdollistaminen ehdotetun 9 kuukauden työttömyysajan kuluttua saattaa myös passivoida kohderyhmään kuuluvaa ennestään. Velallinen saattaisi jäädä odottelemaan vaaditun ajan kulumista ja velkajärjestelyn saamismahdollisuutta sen sijaan, että keskittäisi kaikki voimavaransa työpaikan etsimiseen. Vaarana on lisäksi, että velkajärjestelyn saamismahdollisuus jo lyhyenkin työttömyysjakson jälkeen saattaisi ennakolta aiheuttaa kohderyhmässä jonkinasteista välinpitämättömyyttä ylivelkaantumisen mahdollisuuteen omalla kohdalla.

Nuorten yleisen työllisyystilanteen ollessa tällä hetkellä heikko, ei 9 kuukauden mittainen työttömyysjakso merkitse sitä, ettei nuori voisi enää työllistyä tuon ajan jälkeen. Jos lakiin otetaan ehdoton aikaraja, jonka kuluttua työttömyydestä aiheutuvaa maksukyvyyn puutetta ei enää pidettäisi väliaikaisena, ei tuon ajan kuitenkaan tulisi olla 12 kuukautta lyhyempi edellisessä kappaleessa esitetyistä syistä. On epätodennäköistä, että nuoret 12 kuukauden mittaisen työttömyyden aikana syrjäytyisivät enempää kuin 9 kuukauden mittaisen työttömyysjakson aikana. Tuon ajan kulumisen saattaisi olla yleisen maksumoraalin kannalta helpompi hyväksyä yleisemmin.

Nimenomaisten aikarajojen käyttöön ottamista tulisi vielä harkita siitäkin syystä, että ne saattavat luoda ehdottomuudessaan epäoikeudenmukaisuuden kokemusta velalliskunnassa. Esimerkiksi otettakoon 25-vuotias yksinäinen henkilö, joka 9 kuukauden työttömyysjakson jälkeen voisi saada velkajärjestelyn edun ja juuri ennen velkajärjestelyhakemuksen jättämistä 26 vuotta täyttänyt perheellinen työtön, johon puolestaan sovellettaisiin 18 kuukauden – eli sata prosenttia pidempää – työttömyysjaksoedellytystä.

Vaikka työryhmän tehtävänä on ollut nuorten aseman helpottaminen ja syrjäytymisen estäminen, mikä sinänsä on kannatettavaa, merkitsisi työryhmän esityksen hyväksyminen ylivelkaantuneiden henkilöiden eriarvoistamista iän perusteella. Tässä suhteessa on kiinnitettävä huomiota siihenkin, että nuorilla yleisesti ottaen on katsottava työttömyystilanteessa olevan paremmat työllistymismahdollisuudet kuin vaikkapa yli 50-vuotiailla.

Työttömyydestä aiheutuvaa väliaikaista estettä tarkastellaan de lege lata tapauskohtaisesti. Lausunnon antaja ei pidä tarpeellisena ehdottomien työttömyysjaksojen pituudelle asetettavien määräaikojen sisällyttämistä lakiin, vaan pitää nykyistä järjestelyä hyvänä. Tapauskohtainen harkinta mahdollistaa yksi-

öllisten, kohtuullisten ja yleisen maksumoraalin mukaisten ratkaisujen oikea-aikaisen syntymisen.

Lainkohtaa ei mietinnön mukaan enää sovellettaisi yksityisinä elinkeinon- ja ammatinharjoittajina elinkeinotoimintaa harjoittaviin velallisiin. Vaikka tulotason vakiintumista ei edellytettäisi, tulisi elinkeinotoiminnan kuitenkin olla niin kannattavaa, että yrittäjä pystyisi sillä elättämään itsensä ja täyttämään elatusvelvollisuutensa sekä maksamaan elinkeinotoiminnan velat sitä mukaan kuin ne erääntyvät. Lausunnon antajan käsityksen mukaan kannattavuuden arvioiminen tilanteissa, joissa tulotaso ei ole vakiintunut, saattaa vaikeuttaa yksityisenä elinkeinon- ja ammatinharjoittajana elinkeinotoimintaa harjoittavan velallisen elinkeinotoiminnan velkojen järjestelylle VJL 7 luvun 45 a §:n 1 momentin 3) -kohdassa ja osittain myös 4) -kohdassa asetettujen lisäedellytyksen täyttymisen arvioimista.

I.2 Velkajärjestelyn yleiset esteet (VJL 10 §)

Yksityishenkilön velkajärjestelylain 10 § 1 momentin 3) -kohdan osalta työryhmä ehdottaa esteperusteiden uudelleen tarkastelemista yrittäjävelallisten osalta siten, että lakisääteisten velvollisuuksien laiminlyönti ei enää muodostaisi esteperustetta tilanteissa, joissa laiminlyönti on johtunut maksukyvyttömyydestä. Lausunnonantaja pitää esitettyä lähtökohtaisesti perusteltuna. Eri asia on, että sen osoittaminen, että lakisääteisten velvollisuuksien laiminlyönti on johtunut maksukyvyttömyydestä, saattaa olla varsin työlästä ja hankalaa yksityishenkilön velkajärjestelyn yhteydessä.

Velkajärjestelylain 10 § 1 momentin 7) -kohdan tarkoittaman esteperusteen osalta esitetään, että lainkohtaan otetaan nimenomainen maininta velallisen iästä tarkoituksena kiinnittää huomiota erityisesti nuorten puuttuvasta elämäntilanteesta aiheutuvan velkaantumisen erityispiirteisiin. Voimassaolevassa laissa on tämäkin, velkaantumisen ymmärrettäväksi tekevä seikka huomioitu siten, että esteharkintaan vaikuttaa se, minkälaista harkintaa velallisen asemassa olleelta henkilöltä sellaisissa olosuhteissa kohtuudella voidaan edellyttää. Voimassa olevaa lainkohtaa koskevan hallituksen esityksen (HE 183/1992) yksityiskohdaisiin perusteluihin on nimenomaan nuorten osalta kirjattu seuraavaa:

"Maksuvaikeudet voivat olla peräisin myös nuoruuteen liittyvästä harkintakyvyn puutteesta ja ajattelemattomuudesta. ----- Usein voisi olla kohtuutonta, jos mahdollisuus velkajärjestelyyn evättäisiin ottamatta huomioon nuoren ihmisen kykyä harkita taloudellisia asioita."

Vaikka nuoruudesta aiheutuva harkintakyvyn puute on luonnollisesti tärkeä huomioida velkaantumisen moitittavuutta arvioitaessa, ei sitä erityisesti alleviivaamalla tulisi asettaa painavammaksi seikaksi kuin sellaista harkintakyvyn puutetta, joka johtuu esimerkiksi korkeasta iästä, mielenterveyden horjumisesta tai muista, harkintakyvyn puuttumiseen vaikuttavista sairauksista.

Kuten työryhmä on mietintönsä sivulla 17 todennut, taitamattomuus taloudenhallinnassa on lisääntynyt tuntuvasti talous- ja velkaneuvonnan asiakaskunnassa. Nuorten asemaa tässä suhteessa voitaisiin parantaa parhaiten turvaamalla heille riittävä koulutus ja tiedonsaanti omaan talouteen liittyvistä seikoista ja lainalaisuuksista.

Lausunnon antaja pitää tärkeänä sitä työryhmän ilmaisemaa tavoitetta, että esteperusteiden arvioinnissa kiinnitettäisiin nykyistä enemmän huomiota myös luotonantajan toimintaan luottomarkkinoilla ja näin ollen luotonantajan sekä siitä mahdollisesti aiheutuvien velallisen taloudellisten ongelmien oikeudenmukaiseen riskinjakoon velallisen ja velkojan kesken. Luotonantajan toiminnan arviointi luotonantomarkkinoilla saattaa kuitenkin olla työlästä olosuhteissa, joissa saatavat lähes säännönmukaisesti on myyty alkuperäiseltä luotonantajalta toiselle, minkä lisäksi perintää hoitavat perintätoimistot. Luotonantajan toiminnasta kulloinkin kysymyksessä olevassa tilanteessa kertomaan kykenevää tahoa on todennäköisesti mahdotonta löytää enää velkajärjestelyhakemuksen tultua ajankohtaiseksi. Saatavan siirronsaajilla ja perintätoimistoilla on vain harvoin käsitystä alkuperäisen luoton syntytavasta. Näissä olosuhteissa alkuperäisen luotonantajan menettelyn arvioiminen saattaa muodostua vaikeaksi ja aiheuttaa viivytystä hakemuksen käsittelyssä.

VJL 10 § 7) -kohtaa ei ole lausunnonantajan käsityksen mukaan tarpeen muuttaa muilta osin, kuin korvaamalla ilmeisen kevytmielisen velkaantumisen käsite ehdotetulla piittaamattoman tai vastuuttoman käsitteellä ja lisäämällä lainkohtaan luotonantajien vastuullisen toiminnan vaatimus.

I.3 Velkajärjestelyn myöntäminen painavien syiden perusteella (VJL 10 a §)

Työryhmän ehdottaman mukaan velkaumisesta kuluneen ajan merkitystä velkajärjestelyn myöntämiselle yleisestä esteestä huolimatta olisi kokonaisuarkinnassa vähennettävä.

Keinona kuluneen ajan merkityksen vähentämiseen työryhmä esittää "ja" sanan korvaamista sanalla "tai". Kohdassa, johon sana "tai" on muutettu, ei kuitenkaan voimassa olevaan lakiin sisälly sanaa "ja". Paikassa on pilkku. Työryhmän esitys ja perustelut sekä ehdotettu sanamuoto ovat tästä johtuen epäselviä.

Työryhmän ehdottaman "tai"-sanan lisääminen aiheuttaa sen, että kulunut aika ja velallisen toimet velkojen maksamiseksi asetetaan vaihtoehtoisiksi keskenään, mikä ei liene ollut tarkoituksena. Säännöksen tarkoitus jää epäselväksi ehdotetussa muodossaan.

Painavia syitä harkittaessa otetaan de lege lata erityisesti huomioon "velkaumisesta kulunut aika, velallisen toimet velkojen maksamiseksi ja muut velallisen olosuhteet sekä velkajärjestelyn merkitys velallisen ja velkojen kannalta". Pykälässä luetellaan seikkoja, jotka tässä harkinnassa tulee erityisesti ottaa huomioon (HE 98 /2002, yksityiskohtaiset perustelut). Kyseessä ei ole tyhjettä-

vä luettelo. Joko kaikki laissa mainitut seikat tai ainoastaan osa niistä voi olla käsillä kulloinkin ratkaistavassa tapauksessa vaikuttamassa siihen, onko tapauksessa riittävästi painavia syitä velkajärjestelyn myöntämiselle yleisestä esteestä huolimatta vai ei. Ratkaisu tehdään tuomioistuimen suorittaman kokonaisharkinnan perusteella in casu. Se, että velkaantumisesta on kulunut vasta lyhyt aika, ei ole ollut esteenä velkajärjestelyn myöntämiselle esteestä huolimatta, jos tapauksessa on ollut riittävästi muita painavan syyn muodostavia seikkoja. Velkaantumisesta kuluneen pitkän ajan kulumista ei edellytetä, jotta VJL 10 a §:ää voidaan soveltaa. Velkajärjestelyn saaminen esteestä huolimatta on ollut voimassaolevan lain mukaan mahdollista silloinkin, kun velkaantumisesta ei ole kulunut pitkää aikaa, mutta tapauksessa esiintyy muita lainkohdassa lueteltuja syitä ja niiden painoarvoa on pidetty suurempana kuin velkajärjestelyä vastaan puhuvia seikkoja.

Lausunnon antaja ei näe tarpeellisena kuluneen ajan painoarvon vähentämistä VJL 10 a §:n soveltamisessa. Työryhmän omankin käsityksen mukaan velkaongelmien pitkittyminen yleensä syventää niitä ja saattaa aiheuttaa syrjäytymistä. Vaikka velkaantumisen luonne on nykyisin muuttunut aikaisempaan verrattuna, on yhteiskunnassa kuitenkin vielä velallisia, jotka ovat velkaantuneet lamaaikana tai muutoin kauan aikaa sitten ja joiden kohdalla velkaantumisesta kuluneella ajalla on nyt tarkasteltavassa suhteessa merkitystä. Kun velkojilla ei ole velvollisuutta hakea täytäntöönpanoperustetta saatavilleen, jotka eivät myöskään vanhene velkojan huolehtiessa saatavan vanhenemisen katkaisemisesta velan vanhentumisesta annetun lain (15.8.2003/728) 10 §:n mukaisesti, eikä niihin voi soveltaa myöskään Ulosottokaaren (15.6.2007/705) 2 luvun 24–28 §:n sisältämiä, saatavan ns. lopullista vanhentumista koskevia säännöksiä, on edelleen perusteltua huomioida kulunut aika vakiintuneeseen tapaan painavia syitä arvioidessa. Kuluneen ajan huomioimisella nykyisen mukaisena on edelleen vaikutusta syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Lainkohta on tällaisenaan toiminut hyvin oikeuskäytännössä, jossa tuomioistuinten suorittama kokonaisharkinta on muodostunut kohtuulliseksi ja hyväksyttäväksi yleisen maksumoraalin kannalta.

II OMISTUSASUNNON SÄILYTTÄMINEN

Velallisen perusturvaan kuuluvan omistusasunnon säilyttäminen olisi esityksen mukaan edelleen mahdollista. Tämän osalta työryhmämietinnössä on esityksen tavoitteita ja keskeisiä ehtoja koskevassa kohdassa 3.4 (s. 58) todettu esityksessä ehdotetun tehtäväksi vähäinen muutos tavallisten velkojen vähimmäiskertymän laskentatapaan.

Tavallisten velkojen vähimmäiskertymä laskettaisiin viisivuotisen maksuohjelman mukaisesti kaikissa tapauksissa, kun se nyt määräytyy kolmen vuoden maksuohjelman mukaisena niiden velallisten osalta, joiden velkaantumiseen ei liity mitään moitittavaa. Ehdotuksen mukaisessa vähimmäiskertymälaskennassa tällai-

set velalliset asetettaisiin samaan asemaan kun ne velalliset, joille velkajärjestely myönnetään esteestä huolimatta VJL 10 a §:n perusteella. Laskentatapa asettaa moitteetta velkaantuneet velalliset nykyistä heikompaan asemaan. Tavallisten velkojen vähimmäiskertymä laskettaisiin merkittävästi nykyistä pidemmältä ajalta. Kyseessä ei ole vähäinen muutos näiden velallisten osalta. Lausunnonantaja pitää voimassaolevan lain mukaista laskentatapaa perustellumpana.

Joka tapauksessa olisi tavallisille veloille mahdollisesti kertyvien lisäsuoritusten suhteen tehtävä ero eri velallisryhmien välillä siten, että lisäsuoritusvelvollisuuden kesto olisi kolme vuotta sellaisten velallisten osalta, joiden velkaantumiseen ei liity moitittavaa eikä velkajärjestelyä siten ole aloitettu VJL 10 a §:n perusteella yleisestä esteestä huolimatta.

III YKSITYISTEN ELINKEINON- JA AMMATINHARJOITTAJIEN VELKOJEN JÄRJESTELY

Työryhmän tarkoituksena on parantaa ylivelkaantuneiden yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien pääsyä velkajärjestelyyn ja mahdollistaa tuossa yhteydessä myös hakijan elinkeinotoimintaan kuuluvien velkojen järjesteleminen.

Ajatus toisen mahdollisuuden antamisesta rehellisesti toimineille pienyrittäjille, joiden elinkeinotoiminta on jatkamiskelpoista, on kannatettava oikeudenmukaisena ja myös yhteiskunnallisesti taloudellisena ratkaisuna.

Elinkeinotoimintaa harjoittavaa velallista koskevat erityissäännökset on koottu lain 7 lukuun. Yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana toimivan velallisen sekä yksityistalouden velat (VJL 45 §) että elinkeinotoiminnan velat (VJL 45 a §) voitaisiin esityksen mukaan järjestellä yksityishenkilön velkajärjestelyn keinoin. Elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyyn liittyisi vielä erityinen este (VJL 45 b §) väärinkäytösten estämiseksi. Yksityistalouden velkoina pidettäisiin muun ohessa velallisen aiemmin harjoittamaan elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja, jos kyseinen elinkeinotoiminta on lopetettu ja velallisen velkavastuut on selvitetty. Lakiehdotuksen VJL 45 §:n 3 momentin säännös tekee tarpeettomaksi pohdinnan siitä, onko harjoitettava elinkeinotoiminta aiemmin harjoitetun toiminnan jatkamista vai ei.

Vantaan talous- ja velkaneuvonta pitää ehdotetun velallisryhmän pääsyä velkajärjestelyn piiriin kannatettavana ja yllä mainittuja säännöksiä sekä niihin liittyviä VJL 4 lukuun tehtäväksi ehdotettuja muutoksia ja lisäyksiä perusteltuina.

IV YKSITYISEN ELINKEINON- TAI AMMATINHARJOITTAJAN AVUSTAMINEN TALOUS- JA VELKANEUVONNASSA

Talous- ja velkaneuvojalta edellytetään jo ennen mahdollisen velkajärjestelyhakemuksen tekemistä sen harkitsemista, onko hakemuksen menestymisellä mah-

dollisuuksia. Velkajärjestelyn yhteydessä jatkettavaksi aiotun elinkeinotoiminnan kannattavuudelle asetettaisiin edellytyksiä; se ei voisi olla tappiollista eikä johtaa lisävelkaantumiseen. Talous- ja velkaneuvojan tulisi kyetä muodostamaan jo ennen velkajärjestelyhakemuksen tekemistä käsitys harjoitettavan elinkeinotoiminnan kannattavuudesta ja siitä, että yritystoiminta kyettäisiin tervehdyttämään ilman yritystoimintaa koskevia järjestelyjä. Samoin tulisi kyetä arvioimaan tietyn, velkajärjestelyssä säilytettäväksi esitettävän, elinkeinon harjoittamiseen kuuluvan omaisuuden tarpeellisuus yhtiön toiminnan kannalta. Myös maksuvaralaskenta saattaa olla haasteellista, kun toisaalta yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajankin osalta velkajärjestelyn aloittamiseksi edellytetään maksukyvyttömyyttä, mutta toisaalta velkajärjestelyn ei enää katsottaisi estyvän sen vuoksi, ettei yrittäjän tulotaso ole vakiintunut (VJL 9 a § 2 momentti).

Talous- ja velkaneuvojalta edellytettäisiin siten sellaista liiketaloudellista ymmärrystä ja yritystoiminnan tuntemusta, joka nykyisen talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain 1 §:ssä tarkoitettujen tehtävien asianmukaiseksi suorittamiseksi ei ole ollut välttämätöntä.

Työryhmän mietinnössä on tämä seikka huomioitu sivulla 46, jossa todetaan: "Toiminnan jatkamiskelpoisuuden arvioinnissa talous- ja velkaneuvonta tarvitsee usein yrityksen talouteen erikoistuneen asiantuntijan apua, jolloin velkajärjestelyhakemuksen menestymismahdollisuuden arviointi olisi luontevaa suorittaa yhteistyössä Talousapu-palvelun asiantuntijan kanssa". Edelleen todetaan, että Talousapu-palvelun avulla on tunnistettavissa ne tapaukset, joissa elinkeinotoiminnan jatkamiselle ei selkeästi ole edellytyksiä.

Talousapu-palvelun asemasta ja tehtävistä ei ole laissa säädetty. Mainitun palvelun saatavuudesta, toimintamalleista tai muistakaan sellaisista tekijöistä, joista selvästi ilmenisi, millaiseksi odotusajat palvelun saamiseksi muodostuvat, kuka ennen hakemusta tarvittavan palvelun tilaa (talous- ja velkaneuvontayksikkö vs. asiakas) tai onko Talousapu-palvelulla ylipäätään velvollisuutta tai mahdollisuutta nyt kyseessä olevaa palvelua talous- ja velkaneuvontayksikön pyynnöstä antaa, ei saa käsitystä työryhmämietinnöstä. Työryhmän mietinnössä ei ole otettu kantaa toisaalta Talousapu-palvelun ja talous- ja velkaneuvontayksikön väliseen ja toisaalta talous- ja velkaneuvontayksikön sekä asiakkaan väliseen rajapintaan taikka tehtävien ja vastuun jakautumiseen mainittujen toimijoiden välillä. Lausunnon antaja pitää huolestuttavana sitä, että tulevan käytännön toiminnan kannalta tärkeä asia ainakin tässä vaiheessa valmistelua jää epämääräiseksi.

Kuten edellä on todettu, yritysasiakkaiden velkajärjestelyhakemusten menestymisen edellytysten harkintaan liittyy arviointia, jonka vaatimaa asiantuntemusta talous- ja velkaneuvontayksiköissä ei ilman lisäkoulutusta ole. Tästä johtuen mietinnön mukaisen talous- ja velkaneuvonnan toimenkuvan asianmukainen hallinta edellyttää perusteellista, koko neuvontakentän käsittävää lisäkoulutusta ennen lain voimaantuloa.

V MAKSUOHJELMAEHDOTUKSEN LAATIMINEN TALOUS- JA VELKANEUVONNASSA

Työryhmä ei ota kantaa siihen, tuleeko velkajärjestelyhakemuksen liitteenä tuomioistuimelle toimittaa maksuohjelmaehdotus vai ei, mutta suosittelee ehdotuksen liittämistä hakemukseen ainakin suhteellisen yksinkertaisissa asioissa.

Talous- ja velkaneuvonnassa käsiteltävät asiat ovat yhä enenevässä määrin monimutkaistuneet. Käsiteltävänä on enää suhteellisen harvoin täysin riidattomia, yksinkertaisia asioita. Velkojen väitteet velkajärjestelyn edellytyksistä ja esteistä sekä siitä, onko käsillä painavia syitä vai ei, ovat lisääntyneet. Luottomarkkinoiden vapautumisen jälkeen varsin useissa tapauksissa velkojat ovat katsoneet, että kulutusluotoista pääosin velkaantuneella velallisella on VJL 10 § 1 momentin 7) -kohdan mukainen este. Sen jälkeen, kun esteen olemassaolo on vaikuttanut maksuohjelman pituuden määräytymiseen, ovat väitteet havaintojemme mukaan lisääntyneet.

Eri käsityksiä maksuohjelmaehdotuksen maksuvaralaskelmassa huomioitavien menojen hyväksyttävyydestä sekä oikeasta määrästä vallitsee velallisen ja velkojen välillä edelleen ja erimielisyyttä on vallinnut säännönmukaisesti myös siitä, voiko velallinen kattaa negatiivista maksuvaraansa saamallaan perinnöllä, jonka peruste on syntynyt ennen maksuohjelman vahvistamista.

Edellä olevaan viitaten pidämme tarpeellisena säilyttää mahdollisuus määrätä selvittäjä maksuohjelmaehdotusta laatimaan entisessä laajuudessaan. Riitaisten asioiden lisääntyminen ja asioiden monimutkaistuminen huomioon ottaen emme usko olevan saavutettavissa mittavia säästöjä sillä, että talous- ja velkaneuvonnan rajallisia resursseja käytettäisiin maksuohjelmaehdotusten laatimiseen nykyistä enemmän. On myös huomioitava talous- ja velkaneuvonnan asema nimenomaan velallisen avustajana ja velkojen kenties suurempi halu tehdä valituksia talous- ja velkaneuvonnassa laaditun maksuohjelmaehdotuksen perusteella vahvistetun maksuohjelman osalta, kuin siinä tapauksessa, että ehdotuksen olisi laatinut selvittäjä.

VI TALOUS- JA VELKANEUVONNAN RESURSSIT

Suomen Asiakastiedon mukaan yli kahdeksalla prosentilla suomalaisista aikuisista on maksuhäiriömerkintöjä ja maksuhäiriöisten henkilöiden määrä on kasvanut 14 000 henkilöllä vuonna 2013.

Maksuhäiriöisten henkilöiden määrä lähenee 1990-luvun lamavuosia. Pelkästään tästä syystä on odotettavissa, että talous- ja velkaneuvonnan palveluiden kysyntä tulee kasvamaan.

Työryhmä esittää ylivelkaantuneiden nuorten velkajärjestelyn piiriin pääsemisen helpottamista, mikä sekin lisäisi talous- ja velkaneuvonnassa asioivien henkilöiden sekä tehtävien velkajärjestelyhakemusten määrää.

Edelleen työryhmä ehdottaa kokonaan uuden asiakasryhmän pääsemistä yksityishenkilön velkajärjestelylain soveltamisen piiriin. Talous- ja velkaneuvonnassa avustettaisiin yksityisiä elinkeinon- ja ammatinharjoittajia velkajärjestelyyn liittyvän asian hoitamisessa myös elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen osalta. Tämä uusi asiakasryhmä on erityisen vaativaa ja työllistävää. Työryhmän on ollut vaikeata arvioida asiakaskunnan ja työmäärän lisääntymistä tällä perusteella. Pidämme työryhmän esittämää arviota alimitoitettuna ottaen huomioon, että Suomessa on noin 163 000 yksinyrittäjää ja että työ- ja elinkeinoministeriön vuoden 2012 yrittäjyyskatsauksen mukaan vuonna 2010 eniten kasvoi juuri yksityisten toiminimien määrä.

Uuden asiakaskunnan talous- ja velkaneuvonnan piiriin ottamisen perusteella tulevat asia- ja asiakasmäärät joka tapauksessa varmuudella kasvamaan. Resurssimittauksessa tulisi erityisesti huomata, että asiakkaita tulee olemaan merkittävästi enemmän kuin tehtäviä velkajärjestelyhakemuksia. Menettelyyn pääsemisen mahdollistuminen lisää niiden asiakkaiden määrää, jotka haluavat varmistua omista mahdollisuuksistaan päästä yksityishenkilön velkajärjestelyyn, varsinkin heti lain voimaantulon jälkeen.

Eri yhteyksissä on useaan otteeseen kiinnitetty huomiota talous- ja velkaneuvonnan jo ennestään puutteellisiin resurssihin ja jonotusaikojen pituuksiin. Uusien tehtävien lisääminen Talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain muuttamisen ja muiden edellä kuvattujen tehtävien myötä tulee lisäämään resurssien tarvetta ja nykyisten resurssien riittämättömyyttä entisestään. Työryhmän arvio yhteensä viiden henkilötyövuoden lisäresurssitarpeesta perustuu jo lähtökohtaisesti virheelliseen, liian alhaiseen arvioon tulevien yrittäjäasiakkaiden määrästä. Lisäsuoritusten yhteydessä on arvioitu ehdotetuilla muutoksilla olevan resurssintarvetta 1,5 henkilötyövuodella vähentävä vaikutus, vaikka ehdotetut muutokset kohdistuvat velalliskantaan, joka muutoinkin työllistää kaikkein vähiten lisäsuorituslaskennan yhteydessä (henkilöt, joille lisäsuorituksia ei kerry), eikä toisaalta ole huomioitu lainkaan järjestelyyn päässeiden yrityselallisten lisäsuoritusten laskentaan tarvittavaa työpanosta. Tämän asiakunnan lisäsuorituslaskenta on liksäksi erityisen vaativaa.

Työryhmän mietinnön jatkovalmistelussa on huomioitava resurssien riittävyyden ja kunnille palveluntuottajina aiheutuvan lisärahoituksen turvaaminen. Voimassaolevat lääninhallitusten (nykyisin Aluehallintovirastot) ja kuntien väliset toimeliasiantosopimukset koskevat talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain (713/2000) 1 §:ssä tarkoitettujen talous- ja velkaneuvontapalvelujen tuottamista. Kun lakia nyt ehdotetaan muutettavaksi lisäämällä sen tarkoittamien palveluiden piiriin uusi, merkittävästi työllistävä asiakasryhmä, tulisi talous- ja velkaneuvontaa antavien henkilöiden lukumäärään ja siitä maksettaviin korvauksiin kiinnittää erityistä huomiota.

Mikäli työryhmän mietinnön mukainen, yksityishenkilön velkajärjestelylakiin (57/1993) ja talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain (713/2000) 1 §:ään tehtäväksi ehdotetut muutokset hyväksytään, ei niitä tule saattaa voimaan ennen kuin talous- ja velkaneuvonnan resurssit on saatettu riittävälle, tehtävien hoitamisen vaatimalle tasolle ja talous- ja velkaneuvonnan henkilöstö on koulutettu lainmuutosten hallitsemisen edellyttämällä tavalla. Ennen voimaantuloa tulisi niin ikään selkeyttää Talusapu-palvelun asema talous- ja velkaneuvonnan saatavissa olevana asiantuntijapalveluna.

Vi

MUUTA

Työryhmä on pitänyt talous- ja velkaneuvonnan valtiollistamista tärkeänä (s. 51). Asiaa on käsitelty monessa eri yhteydessä, ensimmäiseksi Työ- ja elinkeinoministeriön asettaman selvityshenkilö OTT Kirsti Rissasen selvityksessä (TEM 8/2009). Viimeksi asiaa on sivuttu oikeusministeriön 27.1.2014 verkkosivuillaan julkaisemassa ministeriön toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosille 2015–2018. Talous- ja velkaneuvonnan osalta todetaan oikeusministeriön selvittävän edellytykset talous- ja velkaneuvonnan mahdollisesta siirtämisestä kunnilta oikeusministeriön hallinnonalalle.

Talous- ja velkaneuvonnan aseman tulevan mahdollisen aseman oltua harkittavana jo viiden vuoden ajan, minkä lisäksi seuraavan viiden vuoden aikana selvitetään edellytyksiä sen mahdollisesta siirtämisestä oikeushallinnon alalle, on vaarana, että epävarmuus kuitenkin jatkuvasti esillä olevasta mahdollisuudesta johtaa nykyisen talous- ja velkaneuvonnan kehittämisen hidastumiseen. Päätös asiassa tulisi tehdä viimeistään yhdessä työryhmän mietinnössä tarkoitettujen lainmuutosten kanssa.

Kunnioitavasti

TIINA HÖRKKÖ
palvelupäällikkö
Vantaan kaupunki
Kuntalaispalvelut

MARJA SANTAMÄKI
varatuomari
Vantaan kaupunki
Talous- ja velkaneuvonta